

STUDENTI I DEMOKRATSKI PROCESI NA SVEUČILIŠTU. POZNAVANJE SASTAVA I DJELOVANJA STUDENTSKOG ZBORA KAO PREDSTAVNIČKOG TIJELA STUDENATA UČITELJSKOG FAKULTETA U ZAGREBU

Damir Veličkiⁱ, Tomislav Krznarⁱⁱ, Marko Gregurićⁱⁱⁱ

Primljen: 28. 10. 2024.

Prihvaćen: 19. 2. 2025.

O studentima se često govori kao o potencijalnoj političkoj eliti, mladim ljudima koji dobro poznaju svoja prava i demokratske procese. Upravo visokoškolski segment pruža povoljne preduvjete da se preuzme politička odgovornost i da se pounutrašnje demokratski procesi. Visokoobrazovani ljudi, bivši studenti, češće dolaze na visoke političke položaje, a njihove političke kompetencije stečene na fakultetu mogu se i moraju nadograditi i razvijati. Iz tog je razloga važno vidjeti u kojoj mjeri studenti doista poznaju procese odlučivanja na njihovim fakultetima, odnosno na Sveučilištu. Stoga je među studentima Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu provedeno istraživanje, a cilj istraživanja bio je analizirati i utvrditi koliko studenti poznaju sastav i djelovanje Studentskog zbora kao predstavničkog tijela studenata Učiteljskog fakulteta u Zagrebu te temeljnu političku pismenost o funkcioniranju demokratske države. Rezultati su pokazali da studenti Učiteljskog fakulteta nisu dovoljno pripremljeni za optimalno sudjelovanje u demokratskim procesima na fakultetu.

Ključne riječi: demokratski procesi; politička pismenost; studentski zbor; Učiteljski fakultet

ⁱ Damir Velički, Učiteljski fakultet, Sveučilišta u Zagrebu, Savska cesta 77, 10000 Zagreb, Hrvatska; damir.velicki@ufzg.hr; <https://orcid.org/0000-0001-5857-4558>

ⁱⁱ Tomislav Krznar, Učiteljski fakultet, Sveučilišta u Zagrebu, Savska cesta 77, 10000 Zagreb, Hrvatska; tomislav.krznar@ufzg.hr; <https://orcid.org/0000-0001-6893-5767>

ⁱⁱⁱ Marko Gregurić, Učiteljski fakultet, Sveučilišta u Zagrebu, Savska cesta 77, 10000 Zagreb, Hrvatska; marko.greguric@ufzg.hr; <https://orcid.org/0000-0002-7792-1700>

Uvod

Politički angažman studenata^{iv} u visokoškolskog politici tema je o kojoj se u Hrvatskoj relativno rijetko piše i govori. S druge pak strane, o studentima se često govori kao o potencijalnoj političkoj eliti, visoko-obrazovanim mladim ljudima koji dobro poznaju svoja prava, demokratske procese i koji bi trebali aktivno sudjelovati u demokratskim procesima. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, u zimskom semestru akademske godine 2022./2023. na visoka učilišta u Republici Hrvatskoj bilo je upisano 151 827 studenata. Od toga je bilo 87 969 studentica, što iznosi 57,9 %. Od ukupnog broja studenata upisanih na visoka učilišta, 81,9 % bilo je upisano na fakultete, 14,5 % na veleučilišta, dok ih je po 1,8 % bilo upisano na visoke škole i umjetničke akademije. Na redoviti studij bilo je upisano 72,7 %, a na izvanredni studij 27,3 % studenata. Prema znanstvenim i umjetničkim područjima na koja se odnose studijski programi, najviše je zastupljeno područje društvenih znanosti (43,1 %), slijedi područje tehničkih znanosti (26,0 %), područje biomedicine i zdravstva (12,6 %), područje humanističkih znanosti (6,1 %), područje biotehničkih znanosti (4,3 %), područje prirodnih znanosti (3,7 %), umjetničko područje (2,3 %) te interdisciplinarna područja znanosti (1,9 %). Broj studenata u zimskom semestru akademske godine 2023./2024. bio je manji: 143 383. Ako pogledamo i podatke za zimski semestar 2021. godine, kada je bilo upisano 154 894 studenta, vidljivo je da ukupan broj upisanih studenata posljednjih godina kontinuirano pada.

U razmatranjima o studentskoj participaciji u demokratskim procesima na fakultetima i Sveučilištu valja krenuti od samog pojma *participacije*. Participirati (lat. *participare*) znači sudjelovati, biti sudionik, imati udjela u čemu. Gledano u političkom kontekstu, pojedincima se pruža mogućnost da sudjeluju u procesu donošenja odluka, da taj proces suoblikuju. Što se tiče demokracije, samo objašnjenje da ta riječ dolazi iz grčkog i da se prevodi kao ‘vladavina naroda’ nedovoljno je da bi se sagledala sva kompleksnost tog pojma. Od nastanka grčkih polisa do danas, politički i društveni odnosi znatno su se promijenili,

^{iv} Radi jasnoće i prohodnosti teksta rabit će se svuda muški rod imenica, zamjenica i pridjeva koji se odnose na osobe. Dakako da se podrazumijeva da ti oblici na isti način označuju i muškarce kao i žene.

a o demokraciji se danas govori kao o vladavini s pristankom naroda (Jesse, 1995, 8). Demokracija ne ovisi samo o normativnim načelima i institucijama nego građani i građanke sami stvaraju svoju slobodu i stvaraju poredak kojeg priznaju. Za to su im potrebne određene demokratske kompetencije (Behrmann *et al.*, 2004; Buchstein, 2001; Reinhardt, 2004), a važno mjesto među njima zauzimaju kognitivne kompetencije i dimenzija poznavanja političkih procesa i prikupljanja znanja o političkim temama. Tako dolazimo do sintagme ‘politička pismenost’ koja uključuje znanja, sposobnosti i stavove koju su potrebni za sudjelovanje u političkom životu (Crick i Lister, 1978) ili pak u užem smislu na »znanje o temeljnim političkim konceptima i činjenicama« (Cassel i Lo, 1997, 321). Znanstvenici se dobrim dijelom slažu da je postojeća razina političke pismenosti građana nezadovoljavajuća, ali nema opće prihvaćenog mišljenja što je najbolje činiti ukoliko je razina političke pismenosti (izrazito) niska. Tako se primjerice Schumpeter (1981) zalaže za oblik demokracije s istaknutom ulogom političkih elita, a na glasovanje na izborima, kao jedinom obliku političke aktivnosti, gleda se kao činjenicu koju treba prihvatiti. S druge pak strane, Lupia i McCubbins (1998) polaze od toga da se građani informiraju te su ipak sposobni donositi promišljene političke odluke jer su na njih utjecala promišljanja određenih stručnjaka. Obrazovanjem se razvija i stječe politička pismenost, a to je uvjet kvalitetnog sudjelovanja u procesu donošenja odluka koje su bitne za društvo u cjelini. U Hrvatskoj se provode istraživanja o političkoj pismenosti mladih (Bagić i Šalaj, 2011; Bagić i Gvozdanović, 2015; Bagić i Šalaj, 2016; Velički, 2018; Baketa, Bovan i Matić Bojić, 2021). I dio istraživanja koje su proveli Velički i Šenjug (2010) odnosi se na političku pismenost, a kada je pak riječ o studentima i njihovoj političkoj participaciji, možemo spomenuti istraživanja koje su proveli Ilišin (2008; 2014), Kovačić (2014) te Velički, Dumančić i Topolovčan (2017).

Ako se osvrnemo na istraživanja o studentskoj participaciji izvan Republike Hrvatske, svakako možemo spomenuti primjer Njemačke, gdje je još 1965., kao jedan od najranijih radova na tu temu, objavljena studija Heriberta Adama (1965). Autor je ustanovio da se vrlo mali broj studenata aktivno uključuje u visokoškolske političke procese i da se prevladavajuća studentska svijest može okarakterizirati kao nepolitična. Svakako treba spomenuti, a s obzirom na zbivanja u Njemačkoj

krajem šezdesetih godina, i studiju grupe autora na čelu s Habermasom (Habermas *et. al.*, 1967) u kojoj je opisana studentska populacija koja je pokazivala malo interesa za politiku i koja je, unatoč zagovaranja demokratskih vrijednosti, bila u njih malo uvjerena. Politički su se jače angažirali studenti na višim semestrima, demokratski usmjereni studenti vukli su porijeklo iz srednjeg, odnosno nižeg sloja, a studenti iz viših slojeva dobrim su dijelom zagovarali autoritarniju državnu tvorevinu. Naravno, od sedamdesetih godina do danas u Njemačkoj je proveden niz daljnjih studija te je o toj temi opširnije pisano (Bargel, 1985; Demirović i Gerd, 1996), a u Hrvatskoj primjerice Ilišin (2014). Važno je napomenuti da se do političkog sazrijevanja građana dolazi procesom političke socijalizacije, riječ je, dakle, o procesu koji obuhvaća različite utjecaje društva koji utječu na njihovo uklapanje u društvo. Radi se o kompleksnom procesu, odnosno o »skupu procesa kroz koje pojedinac uči o politici i stječe političke vrijednosti« (Rosamond, 1997, 56). Bitni čimbenici u tom procesu su, između ostalih, obitelj, obrazovni sustav, masovni mediji, stranke, ali i neposredno političko iskustvo.

Upravo obrazovni procesi, posebice visokoškolski segment, pružaju povoljne preduvjete za preuzimanje političke odgovornosti i za pounutrašnjevanje demokratskih procesa. Osim što studentska populacija predstavlja znatno biračko tijelo, visokoobrazovani ljudi, dakle bivši studenti, češće dolaze na visoke političke položaje, njihove političke kompetencije stečene na fakultetu mogu se i moraju nadograditi i razvijati. Zbog toga je i bitno vidjeti u kojoj mjeri studenti doista poznaju sastav i procese odlučivanja na svojim fakultetima, odnosno na sveučilištu. Društvo u cjelini trebalo bi imati interesa da se u političkim procesima angažiraju mladi ljudi koji donose odluke kritičkim promišljanjem, koji su demokratski orijentirani i posjeduju socijalnopolitičke kompetencije. Djelovanje studenata u okviru rada Studentskog zbora pruža tu mogućnost. Stoga ćemo se u nastavku osvrnuti na značaj, sastav i djelovanje Studentskog zbora Sveučilišta u Zagrebu odnosno Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu te prezentirati rezultate istraživanja o poznavanju sastava i djelovanja Studentskog zbora kao predstavničkog tijela studenata Učiteljskog fakulteta u Zagrebu.

Studentski zbor Sveučilišta u Zagrebu krovno je predstavničko tijelo studenata čiji su članovi studenti Sveučilišta u Zagrebu koje su studenti izabrali na izborima za Studentski zbor Sveučilišta u Zagrebu.

On je nepolitička, nestranačka, neprofitna i nevladina organizacija te je u svom djelovanju potpuno samostalan. Zbor čini skupština sastavljena od 34 sastavnice Sveučilišta u Zagrebu i 17 predstavnika direktno izabranih na izborima za studentski zbor Sveučilišta. Studentskim zborom upravlja Predsjedništvo u kojem se nalaze predstavnici iz različitih područja. Skupštinu čine svi članovi Studentskog zbora izabrani na studentskim izborima, a mandat članova Skupštine traje dvije godine i može se jednom ponoviti. Prema članku 12 *Statuta studentskog zbora Sveučilišta u Zagrebu*, Predsjedništvo Studentskog zbora ima 11 članova koje bira Skupština na mandat od dvije godine, a koji se može jednom ponoviti. Prema *Statutu Učiteljskog fakulteta* kao sastavnice Sveučilišta u Zagrebu, na Učiteljskom fakultetu se ustrojava Studentski zbor (čl. 67), koji je predstavničko tijelo koje štiti interese studenata te sudjeluje u odlučivanju u Fakultetskom vijeću i predstavlja studente u sustavu visokog obrazovanja. Prema članku 68, Studentski zbor ima svoja statut, a njime se propisuje način rada Studentskog zbora, tijela, sastav, način izbora i nadležnost pojedinih tijela Studentskog zbora, način imenovanja studentskog pravobranitelja, način izbora predstavnika studenata u tijelima Fakulteta te odgovornost tijela i članova Studentskog zbora za neizvršavanje povjerenih im poslova vezanih za rad Studentskog zbora, kao i ostalih pitanja važnih za rad Studentskog zbora. Prema članku 5 *Statuta Studentskog zbora Učiteljskog fakulteta*, studentski zbor čine svi studentski predstavnici izabrani na izborima za studentski zbor. Mandat članova Studentskog zbora traje dvije godine uz mogućnost ponovnog izbora, a mandat predsjednika Studentskog zbora, zamjenika i tajnika traje jednu akademsku godinu uz mogućnost ponovnog izbora. Studentski zbor donosi pravovaljane odluke većinom glasova nazočnih članova, ako je na sjednici prisutna natpolovična većina izabranih članova. Prema članku 42 *Statuta Učiteljskog fakulteta*, studentski predstavnici u Fakultetskom vijeću imaju pravo suspenzivnog veta prilikom uređivanja studentskih prava i obveza, odlučivanja o pitanjima promjene uvjeta studiranja, izmjene nastavnih programa i izvedbenog plana studija, pitanjima studentskog standarda, osiguravanja kvalitete studija i drugim pitanjima od posebnog interesa za studente. Suspenzivni veto ulaže natpolovična većina svih studentskih predstavnika u Fakultetskom vijeću.

Prema podacima dostupnim na Sveučilištu u Zagrebu, na izbore za Studentski zbor Učiteljskog fakulteta 2019. godine izašlo je 1150 studenata od ukupno 2831. 2021. godine izašla su na izbore 142 studenta od ukupno 2938 studenata, a 2023. godine je od ukupno 3043 birača izašlo na izbore 380 studenata, odnosno izlaznost je bila 12,5 %. Osim pada izlaznosti, postavlja se pitanje koliko su studenti Učiteljskog fakulteta uopće upoznati s radom i statutom Studentskog zbora Sveučilišta u Zagrebu, statutom Studentskog zbora Učiteljskog fakulteta, odnosno statutom Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. U svezi s navedenim, među studentima Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu u razdoblju od kraja siječnja do početka ožujka 2024. godine provedeno je istraživanje, a cilj istraživanja bio je analizirati i utvrditi koliko studenti Učiteljskog fakulteta u Zagrebu poznaju sastav i djelovanje Studentskog zbora kao predstavničkog tijela studenata Učiteljskog fakulteta u Zagrebu te temeljnu političku pismenost o funkcioniranju demokratske države. U skladu s ciljem postavljene su zadaci istraživanja:

1. Utvrditi postoji li statistički značajna razlika između studenata Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja (prijediplomski i diplomski studij) i studenata Integriranog prijediplomskog i diplomskog učiteljskog studija glede poznavanja sastava i djelovanja Studentskog zbora kao predstavničkog tijela studenata Učiteljskog fakulteta.
2. Utvrditi postoji li statistički značajna razlika između poznavanja sastava i djelovanja Studentskog zbora kao predstavničkog tijela studenata Učiteljskog fakulteta i političke pismenosti o funkcioniranju demokratske države.

U skladu s time postavljene su dvije hipoteze istraživanja:

H1 Ne postoji statistički značajna razlika između studenata Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja (prijediplomski i diplomski studij) i studenata Integriranog prijediplomskog i diplomskog učiteljskog studija, glede poznavanja sastava i djelovanja Studentskog zbora kao predstavničkog tijela studenata Učiteljskog fakulteta

H2 Ne postoji statistički značajna razlika u poznavanju sastava i djelovanja Studentskog zbora između studenata s visokom političkom pismenošću i studenata s osrednjom ili niskom političkom pismenošću.

Metode

Uzorak ispitanika

U istraživanju je dobrovoljno i anonimno sudjelovalo 198 ispitanika, studenata Učiteljskog fakulteta. Studenata prve i druge godine studija bilo je ukupno 52, a četvrte i pete godine 145. Prema studijskim programima, 40 studenata bilo je s Prijediplomskog studija ranog i predškolskog odgoja, 46 studenata Diplomskog studija ranog i predškolskog odgoja, 70 studenata Integriranog prijediplomskog i diplomskog Učiteljskog studija s modulima te 41 student Integriranog prijediplomskog i diplomskog Učiteljskog studija sa stranim jezikom. Muških ispitanika bilo je 9, ženskih 188, 1 student je naveo da ne želi odgovoriti na pitanje o spolu, 1 student nije na ta pitanja odgovorio.

Mjerni instrument

Podaci su prikupljeni anketom u kojoj su ispitanici trebali odgovoriti na postavljena pitanja. U prvom dijelu upitnika ispitanici su trebali odgovoriti koji studij pohađaju, na kojoj su godini, studijskom i lokačijskom odsjeku i modulu (ukoliko su na Učiteljskom odsjeku), kojeg su spola te jesu li članovi Studentskog zbora. U drugom dijelu upitnika ispitanicima su postavljena pitanja o sastavu i djelovanju Studentskog zbora Sveučilišta u Zagrebu, Studentskog zbora Učiteljskog fakulteta u Zagrebu, a posljednji dio upitnika odnosio se na opću političku pismenost: znaju li ispitanici što je trodioba vlasti, koju funkciju ima premijer, kako se biraju ministri u vladi, što je ustav i tko čini političku opoziciju.

Rezultati istraživanja

Na pitanje »Tko čini skupštinu Studentskog zbora Sveučilišta u Zagrebu?«, 86 ispitanika (43,3 %) odgovorilo je točno, da to čine svi članovi Studentskog zbora izabrani na studentskim izborima. 89 ispitanika (44,95 %) odgovorilo je da ne zna.

Tablica 1. Tko čini skupštinu Studentskog zbora Sveučilišta u Zagrebu?

Odgovor	%
Svi studenti i studentice Sveučilišta u Zagrebu	2.53
Svi članovi Studentskog zbora izabrani na studentskim izborima	43.43
Studenti i studentice Sveučilišta u Zagrebu koje izabere rektor/ica	2.02
Studenti i studentice koje izabere Senat Sveučilišta	6.06
Ne znam	44.95
Bez odgovora	1.01

Da Predsjedništvo Studentskog zbora Sveučilišta u Zagrebu ima 11 članova znalo je 18 ispitanika (9,09 %). 110 ispitanika (55 %) odgovorilo je da ne zna, a ostali su dali netočan odgovor.

Tablica 2. Koliko članova ima Predsjedništvo studentskog zbora Sveučilišta u Zagrebu?

Odgovor	%
11 članova	9.09
21 člana	11.62
31 člana	4.04
34 člana (tj. koliko ima sastavnica)	18.69
Ne znam	55.56
Bez odgovora	1.01

Kada je riječ o Učiteljskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, daleke sastavnici Sveučilišta u Zagrebu na kojoj studiraju, 142 ispitanika (71,72 %) točno je odgovorilo da Studentski zbor na Učiteljskom fakultetu čine svi studenti koji su izabrani na izborima za Studentski zbor. Međutim 28,29 % ispitanika odgovorio je da ne zna, odnosno dalo je netočan odgovor.

Tablica 3. Studentski zbor na Učiteljskom fakultetu u Zagrebu čine:

Odgovor	%
Svi studenti i studentice Učiteljskog fakulteta	2.53
Svi studenti i studentice izabrani na izborima za Studentski zbor	71.72
Studenti i studentice koje izabere dekan/ica	0.00

Studenti i studentice koje izabere Fakultetsko vijeće Učiteljskog fakulteta	12.12
Ne znam	12.63
Bez odgovora	1.01

Od ukupnog broja ispitanika, njih 44 (22,22 %) znalo je da mandat predsjednika Studentskog zbora UFZG traje jednu godinu.

Tablica 4. Mandat Predsjednika Studentskog zbora Učiteljskog fakulteta u Zagrebu traje:

Odgovor	%
Jednu godinu	22.22
Dvije godine	19.19
Tri godine	3.54
Četiri godine	9.60
Ne znam	44.44
Bez odgovora	1.01

28,28 % ispitanika znalo je da mandat članova Studentskog zbora Učiteljskog fakulteta u Zagrebu traje dvije godine. Ostali ispitanici su dijelom netočno odgovorili na to pitanje, a 36,87 % odgovorilo je da ne zna.

Tablica 5. Mandat članova Studentskog zbora Učiteljskog fakulteta u Zagrebu traje:

Odgovor	%
Jednu godinu	21.21
Dvije godine	28.28
Tri godine	4.55
Četiri godine	8.08
Ne znam	36.87
Bez odgovora	1.01

Više od polovice ispitanika (54,04 %) izjavilo je da ne zna da Studentski zbor Učiteljskog fakulteta u Zagrebu na sjednicama Student-

skog zbora donosi pravovaljane odluke većinom glasova nazočnih članova, ako je na sjednici prisutna natpolovična većina izabranih članova.

Tablica 6. Studentski zbor Učiteljskog fakulteta u Zagrebu na sjednicama Studentskog zbora donosi pravovaljane odluke:

Odgovor	%
Većinom glasova nazočnih članova, ako je na sjednici prisutna natpolovična većina izabranih članova	17.17
Većinom glasova nazočnih članova, ako je na sjednici prisutno minimalno 50 % izabranih članova	14.14
Većinom glasova nazočnih članova, ako je na sjednici prisutan istovjetan broj studenata Preddiplomskog studija ranog i predškolskog odgoja i Diplomskog studija ranog i predškolskog odgoja i Integ.učitelj.studija	7.07
Većinom glasova nazočnih članova, ako je na sjednici prisutan istovjetan broj studenata Odsjeka u Petrinji, Odsjeka u Čakovcu i Središnjice u Zagrebu	6.57
Ne znam	54.04
Bez odgovora	1.01

Studentski predstavnici u Fakultetskom vijeću Učiteljskog fakulteta u Zagrebu imaju pravo suspenzivnog veta kad se odlučuje o nizu pitanja koja se neposredno tiču studenata, primjerice prilikom uređivanja studentskih prava i obveza, odlučivanja o pitanjima promjene uvjeta studiranja, izmjene nastavnih programa i izvedbenog plana studija, pitanjima studentskog standarda, osiguravanja kvalitete studija i drugim pitanjima od posebnog interesa za studente. Međutim, to je znalo 9,6 % ispitanika, dok su ostali netočno odgovorili na to pitanje, a 76,77 % odgovorilo je da ne zna.

Tablica 7. Studentski predstavnici u Fakultetskom vijeću Učiteljskog fakulteta u Zagrebu:

Odgovor	%
Uopće nemaju prava na veto	4.04
Imaju prava na suspenzivni veto	9.60
Imaju prava na apsolutni veto	4.04

Imaju prava na suspenzivni veto, ali samo kad se radi o postupcima stjecanja doktorata znanosti	4.55
Ne znam	76.77
Bez odgovora	1.01

Što se tiče pitanja koja su se odnosila na temeljnu političku pismenost o funkcioniranju demokratske države, više od 30 % ispitanika nije znalo ili je netočno odgovorilo na pitanje što označava trodioba vlasti u suvremenim demokracijama. Također gotovo 30 % ispitanika nije znalo ili je netočno odgovorilo na pitanje o tome što je ustav. Kako se biraju ministri u vladi RH nije znalo više od 40 % ispitanika, a tko čini političku opoziciju nije znalo više od polovice ispitanika. Da pojam ‘premijer’ označava predsjednika vlade znalo je nešto manje od 70 % ispitanika, dok je 30,8 % ispitanika netočno odgovorilo na to pitanje ili odgovorilo da ne zna (usp. Tablica 8–12).

Tablica 8. Trodioba vlasti u suvremenim demokracijama označava:

Odgovor	%
Da je vlast podijeljena na državnu, županijsku i lokalnu vlast	2.60
Da je vlast podijeljena na izvršnu, zakonodavnu i sudsku vlast	69.27
Da je vlast podijeljena na vojnu, crkvenu i civilnu vlast	0.00
Da je vlast podijeljena između predsjednika države, predsjednika vlade i predsjednika parlamenta	4.69
Ne znam	23.44
Bez odgovora	0.00

Tablica 9. Ustav je:

Odgovor	%
Dokument koji objedinjuje najvažnije zakone	19.27
Pravilnik o radu hrvatskog Sabora	2.08
Temeljni pravno-politički akt države	70.83
Dokument u kojem je stranka na vlasti definirala svoje ciljeve	1.04
Ne znam	6.25
Bez odgovora	0.52

Tablica 10. Kako se biraju ministri u Vladi RH?

Odgovor	%
Građani ih biraju na izborima	13.54
Predsjednik Vlade ih predlaže Saboru koji im izglasava povjerenje	39.06
Hrvatski sabor ih imenuje na temelju prijedloga predsjednika Sabora	26.56
Samostalno ih bira i imenuje predsjednik države	2.08
Ne znam	18.23
Bez odgovora	0.52

Tablica 11. Tko čini političku opoziciju?

Odgovor	%
Stranke koje se bore protiv državnih interesa	5.24
Stranke koje nisu zastupljene u parlamentu	7.33
Stranke koje nisu dio vladajuće većine u parlamentu	45.03
Stranke koje nisu sudjelovale na predsjedničkim izborima	2.09
Ne znam	40.31
Bez odgovora	0.00

Tablica 12. Pojam ‘premijer’ označava:

Odgovor	%
Predsjednika države	1.05
Predsjednika parlamenta	10.47
Predsjednika vlade	69.11
Predsjednika stranke koja ima najviše zastupnika u parlamentu	8.90
Ne znam	10.47
Bez odgovora	0.00

Nadalje, prva hipoteza je potvrđena. Rezultati t-testa uz razinu pouzdanosti od 95 % pokazuju da ne postoji statistički značajna razlika u prosječnom broju točnih odgovora na tvrdnjama o poznavanju sastava i djelovanja Studentskog zbora između studenata Preddiplomskog i diplomskog studija ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja (RPOO) i studenata Integriranog učiteljskog studija (US) (usp. Tablica 13–16).

Tablica 13. Poznavanje sastava i djelovanja Studentskog zbora: tablice frekvencija

Poznavanje sastava i djelovanja Studentskog zbora - tablice frekvencija		Studijski odsjek			
		Preddiplomski i diplomski studij ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja		Učiteljski studij	
		N	% stupca	N	% stupca
Studentski zbor na Učiteljskom fakultetu u Zagrebu čine:	netočan odgovor/ne znam	26	31,7	28	24,6
	točan odgovor	56	68,3	86	75,4
Mandat članova Studentskog zbora Učiteljskog fakulteta u Zagrebu traje:	netočan odgovor/ne znam	63	76,8	77	67,5
	točan odgovor	19	23,2	37	32,5
Mandat Predsjednika Studentskog zbora Učiteljskog fakulteta u Zagrebu traje:	netočan odgovor/ne znam	61	74,4	91	79,8
	točan odgovor	21	25,6	23	20,2
Studentski zbor Učiteljskog fakulteta u Zagrebu na sjednicama Studentskog zbora donosi pravovaljane odluke...	netočan odgovor/ne znam	67	81,7	95	83,3
	točan odgovor	15	18,3	19	16,7
Studentski predstavnici u Fakultetskom vijeću Učiteljskog fakulteta u Zagrebu...	netočan odgovor/ne znam	74	90,2	103	90,4
	točan odgovor	8	9,8	11	9,6
Skupštinu Studentskog zbora Sveučilišta u Zagrebu čine:	netočan odgovor/ne znam	46	56,1	64	56,1
	točan odgovor	36	43,9	50	43,9

Predsjedništvo Studentskog zbora Sveučilišta u Zagrebu ima	netočan odgovor/ne znam	78	95,1	100	87,7
	točan odgovor	4	4,9	14	12,3
B-score: Poznavanje sastava i djelovanja Studentskog zbora (br. točnih odgovora B01-B07, min=1, max=7)	niti jedan točan odgovor	13	15,9	14	12,3
	1 točan odgovor	20	24,4	26	22,8
	2 točna odgovora	26	31,7	27	23,7
	3 točna odgovora	11	13,4	31	27,2
	4 točna odgovora	6	7,3	13	11,4
	5 točnih odgovora	6	7,3	3	2,6
	6 točnih odgovora	0	0,0	0	0,0
	7 točnih odgovora	0	0,0	0	0,0

Tablica 14. Poznavanje sastava i djelovanja Studentskog zbora – RPOO i US

Studijski odsjek						
	Preddiplomski i diplomski studij ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja			Učiteljski studij		
	Prosječan broj točnih odgovora	Broj ispitanika	Std. Devijacija	Prosječan broj točnih odgovora	Broj ispitanika	Std. Devijacija
*B-score...	1,94	82	1,41	2,11	114	1,30

*B-score: Poznavanje sastava i djelovanja Studentskog zbora
(br. točnih odgovora B01-B07, min=1, max=7)

Tablica 15. Poznavanje sastava i djelovanja Studentskog zbora: grupna statistika

Studijski odsjek		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
B-score: Poznavanje sastava i djelovanja Studentskog zbora (br. točnih odgovora B01-B07, min=1, max=7)	Preddiplomski i diplomski studij ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja	82	1,9390	1,40851	0,15554
	Učiteljski studij	114	2,1053	1,29921	0,12168

Tablica 16. Poznavanje sastava i djelovanja Studentskog zbora: statistička razlika

Independent Samples Test									
		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means					
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference
									LowerUpper
*B-score...	Equal variances assumed	0,000	0,988	-0,853	194	0,395	-0,16624	0,19489	-0,550610,21814
	Equal variances not assumed			-0,842	165,932	0,401	-0,16624	0,19748	-0,556150,22367

*B-score: Poznavanje sastava i djelovanja Studentskog zbora (br. točnih odgovora B01-B07, min=1, max=7)

Druga hipoteza – da ne postoji statistički značajna razlika u poznavanju sastava i djelovanja Studentskog zbora između studenata s visokom političkom pismenošću i studenata s osrednjom ili niskom političkom pismenošću – nije se potvrdila. Nakon grupiranja odgovora, gdje su grupu 1 činili svi oni koji su dali 4 ili 5 točnih odgovora o političkoj pismenosti (studenti koji imaju visoku opću političku pismenost), a grupu 2 svi oni koji su dali 3 ili manje točnih odgovora na pitanjima o političkoj pismenosti (studenti koji imaju osrednju ili nisku političku pismenost), utvrdilo se da je p vrijednost sig. (2-tailed) manja od 0,05. Dakle, postoji statistički značajna razlika u prosječnom broju točnih odgovora na tvrdnjama B01-B07 (poznavanje sastava i djelovanja Studentskog zbora) između gore navedene 2 grupe studenata obzirom na političku pismenost, uz nivo pouzdanosti 95 %. Postoji relativno niska, ali statistički značajna korelacija između političke pismenosti i poznavanja djelovanja Studentskog zbora (usp. Tablica 17–22).

Tablica 17. Politička pismenost

Tablica frekvencija		N ispitanika	%
Trodioba vlasti u suvremenim demokracijama označava...	netočan odgovor/ne znam	59	30,7
	točan odgovor	133	69,3
	Total	192	100,0
Ustav je...	netočan odgovor/ne znam	55	28,8
	točan odgovor	136	71,2
	Total	191	100,0
Kako se biraju ministri u Vladi RH?	netočan odgovor/ne znam	116	60,7
	točan odgovor	75	39,3
	Total	191	100,0
Tko čini političku opoziciju?	netočan odgovor/ne znam	105	55,0
	točan odgovor	86	45,0
	Total	191	100,0
Pojam ‘premijer’ označava...	netočan odgovor/ne znam	59	30,9
	točan odgovor	132	69,1
	Total	191	100,0

C/D-score: Politička pismenost (br. točnih odgovora C01-C03 i D01-D02, min=0, max=5)	niti jedan točan odgovor	13	6,7
	1 točan odgovor	20	10,3
	2 točna odgovora	36	18,6
	3 točna odgovora	55	28,4
	4 točna odgovora	45	23,2
	5 točnih odgovora	25	12,9
	Total	194	100,0

Tablica 18. Prosječan broj točnih odgovora na pitanjima o općoj političkoj pismenosti

Prosječan broj točnih odgovora na pitanjima o općoj političkoj pismenosti			
	Prosječan broj točnih odgovora	Broj ispitanika	Std. Devijacija
C/D-score: Politička pismenost (br. točnih odgovora C01-C03 i D01-D02, min=0, max=5)	2,90	194	1,40

Tablica 19. Politička pismenost: visoka i osrednja/niska

		N ispitanika	%
Politička pismenost	Visoka politička pismenost (4 ili 5 točnih odgovora)	70	36,1
	Osrednja/niska politička pismenost (3 ili manje točnih odgovora)	124	63,9
	Total	194	100,0

Tablica 20. Politička pismenost: grupna statistika

Group Statistics					
Politička pismenost		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
* B-score...	Visoka politička pismenost (4 ili 5 točnih odgovora)	70	2,3429	1,35010	0,16137

*B-score...	Osrednja/niska politička pismenost (3 ili manje točnih odgovora)	122	1,8525	1,28996	0,11679
-------------	--	-----	--------	---------	---------

*B-score: Poznavanje sastava i djelovanja Studentskog zbora
(br. točnih odgovora B01-B07, min=1, max=7)

Tablica 21. Poznavanje sastava i djelovanja Studentskog zbora: t-test

Independent Samples Test										
		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
B-score: Poznavanje sastava i djelovanja Studentskog zbora (br. Točnih odgovora B01-B07, min=1, max=7)	Equal variances assumed	0,487	0,486	2,493	190	0,014	0,49040	0,19674	0,10232	0,87848
	Equal variances not assumed			2,462	138,539	0,015	0,49040	0,19920	0,09654	0,88426

Tablica 22. Poznavanje sastava i djelovanja Studentskog zbora – Pearsonova korelacija i statistička razlika

Correlations			
		B-score: Poznavanje sastava i djelovanja Studentskog zbora (br. točnih odgovora B01-B07, min=1, max=7)	C/D-score: Politička pismenost (br. točnih odgovora C01-C03 i D01-D02, min=0, max=5)
B-score: Poznavanje sastava i djelovanja Studentskog zbora (br. točnih odgovora B01-B07, min=1, max=7)	Pearson Correlation	1	,239**
	Sig. (2-tailed)		0,001
	N	196	192
C/D-score: Politička pismenost (br. točnih odgovora C01-C03 i D01-D02, min=0, max=5)	Pearson Correlation	,239**	1
	Sig. (2-tailed)	0,001	
	N	192	194

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Rasprava i zaključak

Uspjeh stabilnog demokratskog društva ovisi o tome koliko su građani spremni sudjelovati u političkim procesima (Koopmann, 2002). Istovremeno je političko znanje zapravo preduvjet za promišljanje o političkim pitanjima (Delli Carpini, 1999). Bez političkog znanja ne može se u potpunosti niti postići razumijevanje sadržaja rasprava, političkih interesa i događaja, a u konačnici političko znanje potiče i političku odnosno građansku participaciju. Kada je riječ o studentskoj populaciji, ona ima prilike i mogućnosti sudjelovanja u demokratskim procesima na fakultetima, od rasprava o pojedinim pitanjima, posebice onima koja se tiču studentskog života u najširem smislu riječi, pa sve do glasovanja, uključujući i glasovanje prilikom izbora za upravu fa-

kulteta. Utoliko je doista zabrinjavajuće da od ukupnog broja ispitanika u provedenom istraživanju samo 9,6 % zna da studentski predstavnici imaju prava na suspenzivni veto kada je riječ o važnim pitanjima koja se neposredno tiču studenata. Pritom ne treba izgubiti iz vida činjenicu da je studentska populacija na Učiteljskom fakultetu završila četverogodišnje srednje škole, dobrim dijelom gimnazijske programe, dakle radi se o ispitanicima koji su, ako se ukratko osvrnemo na istraživanja o hrvatskim srednjoškolcima (Bagić, 2011; Bagić i Gvozdanović, 2015), ostvarili bolje rezultate u sferi političkih znanja. S druge pak strane, istraživanje je pokazalo da studenti koji imaju višu razinu političke pismenosti u prosjeku daju više točnih odgovora na pitanja o poznavanju sastava i djelovanja Studentskog zbora, odnosno studenti s višom razinom političke pismenosti pokazuju bolje poznavanje sastava i djelovanja Studentskog zbora

Stoga valja zaključiti da studenti Učiteljskog fakulteta očigledno nisu ni dostatno ni kvalitetno pripremljeni za optimalno sudjelovanje u demokratskim procesima na fakultetu. Već godinama postoje razne inicijative, ali Građanski odgoj i obrazovanje još uvijek nije, kao obvezatni predmet, uveden u sve hrvatske škole. Činjenica je da među školama postoje velike razlike u aktivnostima kojima se potiče razvoj učenika kao građanina. Dolaskom na fakultet, u ovom slučaju na Učiteljski fakultet, interes i poglavito znanja o politici i mogućnostima studentske participacije nisu porasli. Na Učiteljskom fakultetu postoji kolegij »Obrazovanje za demokratsko građanstvo« na kojem studenti, između ostalog, mogu usvojiti odnosno produbiti znanja o ljudskim pravima, političkim procesima i sustavima i načinima sudjelovanja u demokratskom društvu, što pridonosi prepoznavanju važnosti političkih odluka za vlastiti život i društvo u cjelini. Međutim, to je izborni kolegij koji pohađa relativno malen i ograničen broj studenata. Očigledno postoji potreba da u budućim izmjenama studijskih programa taj kolegij postane obvezni.

Literatura

- Adam, Heribert (1965), *Studentenschaft und Hochschule: Möglichkeit und Grenzen studentischer Politik*, Frankfurt a.M.: Europäische Verl.-Anst.
- Bagić, Dragan i Šalaj, Berto (2011), »Političko znanje mladih u Hrvatskoj«, u: Bagić, Dragan (ur.), *Odgaja li škola dobre građane? Studija o političkoj socijalizaciji hrvatskih srednjoškolaca*, Zagreb: GONG, str. 22–45.
- Bagić, Dragan i Gvozdanović, Anja (2015), *Istraživanje političke pismenosti učenika završnih razreda srednjih škola u Hrvatskoj. Izvještaj*, Zagreb: GOOD inicijativa, GONG i Institut za društvena istraživanja.
- Bagić, Dragan i Šalaj Berto (2016), »Kako mladi stječu političko znanje? Analiza čimbenika političke pismenosti hrvatskih maturanata«, u: Kovačić, Marko; Horvat, Martina, *Od podanika do građana: Razvoj građanske kompetencije mladih*, Zagreb: Institut za društvena istraživanja i Gong, str. 51–72.
- Baketa, Nikola; Bovan, Kosta; Matić Bojić, Jelena (2021), *Istraživanje političke pismenosti učenika završnih razreda srednjih škola u Republici Hrvatskoj – istraživački izvještaj za 2021. godinu*, Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu.
- Bargel, Tino (1985), »Politisches Bewußtsein und Verhalten von Studenten. Ergebnisse empirischer Untersuchungen«, u: *Politische Sozialisation an Hochschulen. Schriftenreihe der Bundeszentrale für politische Bildung*, Bonn, str. 65–86.
- Behrmann, Günther C.; Grammes, Tilman; Reinhardt, Sibylle (2004), »Politik: Kerncurriculum Sozialwissenschaften in der gymnasialen Oberstufe«, u: Tenorth, Heinz-Elmar, *Kerncurriculum Oberstufe II. Expertisen im Auftrag der KMK*. Weinheim & Basel: Beltz, str. 322–406.
- Buchstein, Hubertus (2001), »Bürgergesellschaft und Bürgerkompetenz«, *Politische Bildung*, 33(4), str. 8–18.
- Buchstein, Hubertus (2002), »Die Bürgergesellschaft – Eine Ressource der Demokratie?«, u: Breit, Gotthard i Schiele Siegfried (ur.), *Demokratie – Lernen als Aufgabe der politischen Bildung*, Schwalbach/Ts.: Bundeszentrale für politische Bildung, str. 198–222.
- Cassel, Carol i Lo, Celia C. (1997), »Theories of political literacy«, *Political Behavior*, 19(4), str. 317–335. <https://doi.org/10.1023/A:1024895721905>
- Crick, Bernard i Lister, Ian (1978), »Political literacy«, u: Crick, Benard i i Porter, Alex (ur.), *Political Education and Political Literacy*, London: Longman & Hansard Society.
- Delli Carpini, Michael X. (1999), »In search of the information citizen: What Americans know about politics and why it matters«, *The Communication Review*, 4, str. 129–164. <https://doi.org/10.1080/10714420009359466>
- Demirovic, Axel i Paul, Gerd (1996). *Demokratisches Selbstverständnis und die Herausforderung von rechts. Student und Politik in den neunziger Jahren*, Frankfurt a.M.: Campus.
- Državni zavod za statistiku. Dostupno na: <https://podaci.dzs.hr/>

- Habermas, Jürgen; Friedeburg, Ludwig von; Oehler, Christoph; Weltz, Friedrich (1967), *Student und Politik: Eine soziologische Untersuchung zum politischen Bewußtsein Frankfurter Studenten*, Berlin: Luchterhand.
- Ilišin, Vlasta (2008), »Zagrebački studenti o demokraciji i političkom aktivizmu mladih«, *Sociologija i prostor*, 46(3/4(181/182)), str. 311–340.
- Ilišin, Vlasta (2014), »Studenti i politika: pragmatizam bez iluzija«, u: Ilišin, Vlasta (ur.), *Sociološki portret hrvatskih studenata*, Zagreb: Institut za društvena istraživanja, str. 221–290.
- Jesse, Eckhard (1995), *Repräsentative Demokratie*, Knoth, Melle: Deutschland – Report 23.
- Koopmann, Klaus (2003), »Experiential civic Learning by using ‘Projekt: Aktive Bürger’«, *Journal of Social Science Education*, 1(2), str. 1–8.
- Kovačić, Marko (2014), »Studenti kao društveni i politički subjekt«, *Političke perspektive*, 4(2), str. 43–60.
- Lupia, Artur i McCubbins, Mathew (1998), *The Democratic Dilemma: Can Citizens Learn What They Need to Know?*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Reinhardt, Sibylle (2004), »Demokratie-Kompetenzen«, u: Edelstein, Wolfgang i Fauser, Peter (ur.), *Beiträge zur Demokratiepädagogik, Eine Schriftenreihe des BLK-Programms »Demokratie lernen&leben«*, Berlin: BLK, str. 1–25.
- Rosamond, Ben, (1997), »Learning about politics«, u: Axford, Barrie *et.al.*, *A Politics. An introduction*, London & New York: Routledge.
- Schumpeter, Joseph (1981), *Kapitalizam, socijalizam i demokracija*, Zagreb: Globus.
- Sveučilište u Zagrebu Učiteljski fakultet (2024), Statut Učiteljskog fakulteta. Dostupno na: <https://www.ufzg.unizg.hr/statuti/> [28. 7. 2025.]
- Sveučilište u Zagrebu Učiteljski fakultet (2024), Statut Učiteljskog fakulteta. Dostupno na: <https://www.ufzg.unizg.hr/statuti/> [28. 7. 2025.]
- Velički, Damir i Šenjug, Ana (2010), »Učenje demokracije i demokratske kompetencije budućih odgojitelja i učitelja«, *Napredak*, 151(3–4), str. 390–406.
- Velički, Damir; Dumančić, Mario; Topolovčan, Tomislav (2017), »The Net Generation, the Internet, and political communication and participation«, *Croatian Journal of Education*, str. 237–266.
- Velički, Damir (2018), »Civic education in the Republic of Croatia – Familiarity with the institutions of the European Union among students of the Faculty of Teacher Education«, *Conference Proceedings The Future of Education* (ur. Pixel), 8th Conference Edition, Florence, libreriauniversitaria.it edizioni, str. 544–549.

STUDENTS AND DEMOCRATIC PROCESSES AT THE UNIVERSITY.
KNOWLEDGE OF THE COMPOSITION AND ACTIVITIES OF THE
STUDENT UNION AS A REPRESENTATIVE BODY OF STUDENTS AT
THE FACULTY OF TEACHER EDUCATION IN ZAGREB

Damir Velički, Tomislav Krznar, Marko Gregurić

Students are often perceived as a potential political elite, possessing a high level of education and understanding of their rights and democratic processes. Higher education provides an ideal environment and favorable preconditions for assuming political responsibility and internalizing democratic processes. Highly educated people, former students, frequently occupy high political positions, therefore, their political competences acquired at university can and must be upgraded and developed. To assess the extent of students' familiarity with the decision-making processes at their faculties, that is, at the university, a survey was conducted among students at the University of Zagreb, Faculty of Teacher Education. The aim was to analyze and determine students' knowledge about the composition and activities of the Student Union, their representative body, and basic political literacy about the functioning of a democratic state. The results showed that the students of the Faculty of Teacher Education are not sufficiently prepared for optimal participation in democratic processes at the faculty.

Keywords: *democratic processes; political literacy; Student Union; Faculty of Teacher Education*